

Gıda Mevzuatımız; Nereden, Nereye?

Ramazan Gökçe, Haluk Ergezer

Pamukkale Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Gıda Mühendisliği Bölümü, Kınıklı, Denizli

Geliş Tarihi (Received): 24.03.2016, Kabul Tarihi (Accepted): 28.04.2016✉ *Yazışmalardan Sorumlu Yazar (Corresponding author): rgokce@pau.edu.tr (R. Gökçe)*

☎ 0 258 296 31 06 📠 0 258 296 32 62

ÖZ

İnsanoğlu sosyal bir varlık olarak bir arada yaşamak zorundadır. Bir arada yaşamanın temel kuralı kendi hakkını bilmek ve başkalarının hakkına saygı duymaktır. İnsanların birbirlerinin hakkına saygı duyarak bir arada yaşamalarını kolaylaştırmak için toplumda herkesin hakkını koruyan düzenlemeler yapılır. Bu düzenlemelerin temelini anayasalar oluşturur. Aynı anlayışla farklı alanlarda düzenlemeler yapan kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik ve genelgeler o konudaki mevzuatı oluşturur. Gıda alanında da üreticilerin, işleyenlerin ve tüketicilerin haklarını koruyan düzenlemeler vardır ve bu düzenlemelerden bazıları insanlık tarihi kadar eskidir. Türk toplumunda da yenilecek içilecek şeyler için dönemlere göre değişen genel düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler özellikle cumhuriyet döneminde daha ayrıntılı ve günün şartlarına uygun olarak yapılmaya çalışılmıştır. Makalede Türk gıda mevzuatının geçmişi ve bugünü incelenerek bu alanda geleceğe ışık tutulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mevzuat, Kanun, Tarihçe

Turkish Food Legislation: From Past to Future

ABSTRACT

Humankind must live together as a social being. The main rule of living together is to know his/her own rights and respect to others' rights. In societies there are some regulations to simplify human life where they are respect to each other rights. Fundamentals of those regulations are constitutions. With the same arguments, laws, decree in the power of laws and guidelines are comprised the legislation in different fields. In food industry, farmers, processors and consumers are guaranteed by legislations, and those legislations are as old as the history of mankind. In Turkish society, historically there have been several general regulations for food commodities. The legislations were more detailed and qualified during the republican era. In this article, past and present status of the Turkish food legislation are reviewed, and projections toward the future of food legislation are presented.

Keywords: Legislation, Law, History

GİRİŞ

Resmi otoritenin bir konuda yaptığı her türlü yasal düzenlemeye mevzuat denir. Gıda mevzuatı ise gıda ile ilgili uluslararası anlaşma, kanun, kanun hükmünde kararname, yönetmelik, genelge ve kodeks düzenlemelerini içerir. Gıda alanındaki her türlü düzenleme bu sınırlamalar dâhilinde ve herkes için geçerli olmak üzere yapılır, yürürlüğe konulur ve

yürütülür. Böylece hem o memleketin gıda hammaddeleri daha ekonomik bir şekilde değerlendirilmiş, hem halkı daha sağlıklı beslenmiş ve hem de bu alanda üretime katkı sağlayanlar emeklerinin karşılığını adaletli bir şekilde almış olurlar. Gıda mevzuatının sadece göstermelik bir metin olarak algılandığı, herkesin kendi menfaatine uygun olanı yaptığı, buna karşılık resmi otoritenin herhangi bir kontrol mekanizmasını işletmediği toplumlarda ise orada

yaşayanların ve orayı ziyaret edenlerin hayatları tehlikede demektir. Çünkü dünya üzerinde insan hayatına kasteden hastalıkların büyük bir bölümü tüketilen gıdalarla insanlara bulaşmaktadır. Üretim, depolanma, taşıma ve servis esnasında gıdalara yasal olarak ilave edilmesine izin verilen katkıların kontrolsüz kullanımı ve diğer çevresel bulaşmalar da gıda ile tüketici sağlığını tehdit eden diğer gizli risklerdir [1].

Gıda tüketimiyle gerçekleşen sağlık riskleri tarih boyunca yönetimlerin dikkatini çekmiş ve hemen hemen her devirde dinler ve devletler gıda tüketimi ile ilgili çeşitli düzenlemeler yapmışlardır. Bazı gıda maddelerinin yenmesinin yasaklanması, bazılarının belli dönemlerde yenmemesi, satışına ve fiyatına sınırlama getirilmesi (narh) bütün toplumlarda görülen uygulamalardır. Örneğin kitabi dinlerde yenilecek içilecek maddelerle ilgili ciddi sınırlamalar vardır ve bunların tamamı toplum sağlığı ile alakalıdır [2-5]. Buradaki uygulamaların sadece kural koymaktan ibaret olmadığı, konulan bu kurallara yönelik müeyyidelerin bulunduğu da hatırlatmak gerekir. Örneğin İslam dininde kesin yasaklanan yiyecek ve içecekler haram olarak nitelendirilmiş ve gerek gizli, gerekse açıktan tüketimlerine ceza öngörülmüştür.

Tarih boyunca devletlerin temel görevlerinden birisi halkın yiyecek-içecek ihtiyacını güvenli kaynaklardan sağlamak olmuştur. Bu konuda herhangi bir karmaşaya meydan vermemek için bazı gıda maddelerinin fiyatına narh konulmuş, bazı gıda maddelerinin ticareti bizzat devlet eliyle yapılmıştır. Ekmek, dünya üzerinde en uzun süre narh ile satılan temel gıda maddesi olurken [6], et de ticareti zaman zaman devlet eliyle yapılan gıdaların başında gelmiştir [7].

OSMANLI DÖNEMİ

Türk toplumuna bakıldığında inancı gereği bazı gıdaların yasak, bazı gıdaların hoş karşılanmayan tüketimlerinin ötesinde daha sağlıklı gıda tüketimine yönelik bazı düzenlemeleri ilk defa Osmanlı Devleti'nde görmekteyiz. Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul içinde hayvan kesilmesini yasaklayarak bunun için şehir surlarının dışında şu anda Kazlıçeşme olarak bilinen yerde salhaneler (mezbahalar) kurdurması ve İstanbul'un et ihtiyacını burada kesilen hayvanlarla karşılaması buna güzel bir örnektir [7]. II. Beyazıt döneminde dünyadaki ilk yazılı kalite belgesi olarak kabul edilen Kanunname-i İhtisab-ı Bursa'da (günümüz Türkçesi ile Bursa Belediye Kanunu); şehirde tüketilecek, kullanılacak gıda ve ihtiyaç maddelerinin özellikleri ayrıntılarıyla ortaya konulmakta ve belediye görevlilerine bu standartları takip etme görevi verilmekteydi [8].

İstanbul'da hayvan kesimi ve dağıtım işi Fatih devrinde sağlam esaslara bağlanmış ise de zamanla bu düzenin bozulduğu ve şehrin muhtelif yerlerinde hayvan kesildiği hatta kasap dükkanlarının arka taraflarının birer mezbahaya dönüştüğü görülür. Bunun üzerine Padişah II. Ahmet tarafından 1610'da yayınlanan fermanda hayvan kesimlerinin sadece Fatih Sultan Mehmet tarafından belirlenen yerde yapılabileceği ve daha önce

buradaki salhaneleri işletenler haricindeki kişilerin bu işlerden menedildiği ifade edilmektedir [9].

Akkerman ve Bekman'ın [9] bildirdiğine göre yarı resmi bir gazete olan Takvim-i Vekayi Gazetesinin 1839 yılı 179 numaralı nüshasında o zamanlar şehrin çeşitli noktalarında hem tavuk kesimi hem de satışı yapan tavukçularla ilgili bir ferman bulunmaktadır. Ferman, şehir içindeki dükkanlarda tavuk kesiminden kaynaklanan kirlilik ve kötü koku nedeniyle bu dükkanlarda tavuk kesiminin yasaklandığı, tavuk kesiminin Eminönü ile Unkapanı arasında bulunan Limon İskeleyi'nde kendilerine tahsis edilen yerde yapılması gerektiği ihtisap nazırına (İstanbul'da o zamanlar belediyenin görmesi gereken işleri gören kişi) bildirmektedir.

Osmanlı'nın son dönemlerinde her alanda olduğu gibi gıda denetiminde de bir yetersizlik görülür. Buna rağmen özellikle 20. yüzyılın başlarında yapılan çalışmalar gıda denetiminin önemini vurgulaması açısından önemlidir. 1918 yılında 16 madde olarak yayınlanan "Teftiş-i Luhum" (Et Muayenesi) Talimatnamesi özellikle et ile bulaşan hastalıkların önlenmesi açısından önemli bir gelişmedir [10]. Bu düzenleme 1932 yılında yayınlanan "Etlere Teftiş Talimatnamesi"ne kadar yürürlükte kalmıştır [9].

CUMHURİYET DÖNEMİ

Her şeyin yeniden ele alındığı Cumhuriyet döneminde gıda mevzuatı ile ilgili çalışmalar da yapılmıştır. 03 Mayıs 1928 tarih ve 1234 sayılı "Hayvanların Sağlık Zabıtası Hakkında Kanun" gıda mevzuatı alanındaki ilk düzenlemedir. Bu kanuna göre kasaplık hayvanların kesimi için menşe-i belgesinin bulunması şartı ve bu hayvanların kanuna uygun olarak Veteriner Hekimce canlı ve kesimden sonra et muayenelerinin yapılması gerektiği bildirilmektedir [9]. 1930 yılında yayınlanan 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun [11] 8. bölümü yenilecek-içilecek şeyler ve kullanılacak bazı maddelerle, 11. bölümü ise içilecek ve kullanılacak sularla ilgiliydi. Aynı kanunun 197. maddesi halkın sağlıklı etlerle beslenmesini temin için belirlenen teknik yapı şartlarına uygun mezbahalar kurma ve işletme görevini belediyelere verilmekteydi. Yine aynı yıl yayınlanan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun [12] II. bölümünde "yenilecek-içilecek ve halkın sağlığını ilgilendiren mal ve malzemelerin bulunduğu, satıldığı yerlerin ilgili kanun, yönetmelik ve genelgelere göre denetlenmesi"nin belediyelerin temel görevlerinden olduğu belirtilmekteydi. Aynı maddenin 6. bendinde belediyenin "belediye mezbahası dışında hayvan kestirmemek" şeklinde bir görevi daha vardır ki bunun halkın temel gıda maddesi etin güvenli kaynaklardan temini gibi önemli bir hedefi vardır.

1930 yılında yayınlanan Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 198. maddesinde kesilecek hayvanların ve etlerinin muayenelerinin mezbahalarda hususi kanunlara göre yapılacağı belirtilmekteydi. Bu hüküm gereğince 1932 yılında Etlere Teftiş Talimatnamesi günün şartlarına göre yeniden düzenlenerek yayınlanmış ve

mezbahalarda et muayenesi bu talimatnameye göre yapılmaya başlanmıştır [3, 4].

Umumi Hıfzıssıhha Kanununda oldukça sınırlı kalan gıda maddeleri ile ilgili düzenlemeler daha geniş bir şekilde yine aynı kanun dayanak gösterilerek hazırlanan ve 1952 yılında yayınlanan “Gıda ve Gıda ile Temasta Bulunan Madde ve Malzemelerin Hususi Vasıflarını Gösterir Tüzük”, kısacası Gıda Maddeleri Tüzüğü’nde ele alınmıştır. Gıda Maddeleri Tüzüğü 38 bölümde 716 maddeden oluşmaktaydı. Uygulamada kaldığı 43 yıl boyunca üzerinde 54 kez değişiklik yapılarak güncel bir uygulama olarak kalmasına çalışılmıştır [13].

Gıda Maddeleri Tüzüğü her ne kadar gıda ve gıda ile temasta bulunan malzemelerin özelliklerini detaylı bir şekilde belirlemiş olsa da müstakilen bir Gıda Kanunu’nun olmaması önemli bir eksiklik olarak algılanmakta ve bu konuda özellikle Tarım Bakanlığı’nda çalışmalar yapılmaktaydı. Nitekim 1994 yılında Türkiye’nin Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği’ne gitme anlaşması yapması bu konudaki eksikliğin daha net bir şekilde ortaya çıkmasına sebep olmuş ve dönemin hükümeti meclisten gıda kanunu yapmak üzere yetki almıştır (08.06.1995 tarih ve 4113 sayılı kanun) [14]. Alınan bu yetkiye dayanarak 28.06.1995 tarihinde 560 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair kanun Hükmünde Kararname yayınlanmıştır [15]. 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname sular ve maden suları hariç bütün gıda maddelerinin denetim ve analiz yetkisini Tarım Bakanlığı’na vermekteydi. Aynı yıl içerisinde (07.11.1995) 4128 sayılı kanunla [16] cezai müeyyide yetkisine de kavuşturulan düzenleme, gıda üretiminde sorumluluğu gıda üreticisi ile üretim türüne göre belirlenen meslek mensubu olan “sorumlu yönetici” arasında paylaştırmaktaydı. Sorumlu yönetici çalıştırma açısından “kurulu motor gücü 60 beygir veya 10’dan fazla işçi çalıştıran işletmeler müstakilen bir sorumlu yönetici çalıştıracaklar, 60 beygir altında kurulu motor gücü olanlar veya 10’dan az işçi çalıştıranlar 5 işletme bir araya gelerek bir sorumlu yönetici çalıştıracak” kriteri bulunmaktaydı. 560 sayılı kanun hükmünde kararname 2004 yılında 5179 sayılı Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun [17] yayınlanıncaya kadar bu alandaki bütün düzenlemelere kaynaklık etmiştir.

27.05.2004 tarihinde yayınlanan 5179 sayılı kanun, 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin kanun haline getirilmesi haricinde çok az değişiklik öngörmekteydi. Örneğin kanun daha önce hiç ele alınmamış “Gıda Bankası” kurulmasını öngörüyordu. Gıda bankası, gıda üretim tesislerinin üretim satamadığı ürünleri ve çeşitli sebeplerle ihracattan geri dönen gıdaları belli bir merkezde toplayarak ihtiyaç sahiplerine ücretsiz olarak dağıtmayı öngören bir düzenlemedir ve halen yürürlüktedir. 5179 sayılı kanundan önce yayınlanan yönetmelikler “yasal dayanağı 5179 sayılı kanundur” düzenlemesi yapılarak aynen muhafaza edilmiştir. Sadece yeni hazırlanacak olan yönetmelikler doğrudan 5179 sayılı kanuna dayandırılarak hazırlanmıştır.

Gerek 560 sayılı KHK ve gerekse 5179 sayılı kanun ülkemiz gıda endüstrisinde bazı temel değişiklikler öngörmekteydi. Bunlar [17]:

1. Daha önce gıda suçlarına özgürlüğü kısıtlayıcı cezalar veriliyor iken bu düzenlemelerle “ekonomik bir uğraş olan gıda üretiminin cezası yine ekonomik olmalıdır” prensibinden hareketle suçlar daha çok para cezası şeklinde uygulanmıştır.
2. Gıda üretiminde işverenle beraber sorumlu yönetici de yetkili ve sorumlu kılınmıştır. Sorumluluk işyerine uygulanacak ceza-i müeyyideler için de geçerlidir.
3. Gıda endüstrisinde sular (kaynak, içme, içme-kullanma ve maden suları) haricindeki diğer bütün gıdaların denetim ve analiz yetkisi Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’na bırakılmıştır. Böylece yıllardır çeşitli bakanlık ve kurumların denetiminde olması eleştirilen gıda endüstrisinin sorumluluğu tek bir kuruma bırakılmış oldu.
4. Düzenlemelerle gıda endüstrisinin tamamı kontrol altına alınmaya çalışıldı. Her türlü gıda üreticisi kapasitesine göre müstakilen veya beş işletme birleşerek bir sorumlu yönetici ile çalışma zorundaydı. Fakat daha sonra kendileri için çok ciddi maliyet getirdiğini belirten bazı küçük gıda işletmecileri (fırıncılar gibi) sorumlu yöneticilik kurslarından eğitim aldıkları ustalarını sorumlu yönetici yapmak suretiyle bu uygulamayı etkisiz kıldılar.
5. Gıda alanında sorumlu yöneticilik yapabilecek meslekler arasında bir sınırlama yaparak mesleklerin birbirine karşı haksız rekabet yapmaları da bu düzenlemelerle engellendi.

Hükümetin Avrupa Birliği ile yaptığı görüşmelerde sıra tarım ve gıda konusuna geldiğinde mevcut düzenlemelerin AB müktesebatına uymadığı gerekçesiyle yeni bir yasal düzenleme çalışması başlatıldı. Daha öncesinde 6968 sayılı “Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu”, 1734 sayılı “Yem Kanunu”, 3285 sayılı “Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu”, 4631 sayılı “Hayvan Islahı Kanunu” ve 5179 sayılı “Gıda Kanunu” tek metin haline getirilerek 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu” olarak 11.06.2010 tarihinde yayınlandı ve 6 ay sonra uygulamaya konuldu [18]. 5179 sayılı kanun müstakil bir gıda kanunu olarak 41 maddeden oluşuyor ve 21 ayrı yönetmelik yayınlanmasını öngörüyordu. 5996 sayılı kanun ise toplamda 50 maddeden oluşmakta ve bu maddeler içerisinde gıda ile ilgili sadece 10 madde (5. ve 6. kısımda) bulunmaktadır. Dolayısıyla 5996 sayılı kanunun 5179 sayılı kanuna göre daha gelişmiş düzenlemeler yapması beklenirken aksine daha dar kapsamlı bir uygulama olmuştur [19]. Her ne kadar kanun, yönetmelik ve diğer alt uygulamalarla gerçek düzenlemeleri yapıyor ise de öncelikle kanunun bu yönetmeliklere kaynaklık yapacak maddelerinin olması gereklidir. Bu açıdan bakıldığında 5996 sayılı kanunun gıda endüstrimiz açısından ciddi eksiklik ve hataları bulunmaktadır. Bunlar:

1. Gıda üretiminde her türlü sorumluluk gıda üreticisine bırakılmıştır. Devletin gıda üreticisine güvenmesi doğru bir yaklaşımdır ancak yetersizdir.

- Çünkü kasıtlı bir hata yapılmayacak olsa bile bu yaklaşım farkında olmadan yapılacak hatalardan tüketicileri koruyamayacaktır. Nitekim aynı kanunun 3. madde 53 nolu tanımında “Resmi veya yetkilendirilmiş veteriner hekim” tanımı vardır ve bu kişiler mezbahalarda ücreti işletmece ödenen mezbaha muayene veteriner hekiminin çalışmalarını denetlemekle görevlidirler. Mezbahalar için böylesi bir çift kontrol mekanizması varken diğer gıda üretim tesislerinde yetkinin tamamen gıda üreticisine bırakılması doğru değildir.
2. Daha önceki düzenlemelerde gıda üretiminden işverenle birlikte sorumlu olan “sorumlu yönetici” yerine bu kanunda “İstihdamı zorunlu personel” tanımı getirilmiş, ancak istihdam edilen bu kişilerin mevzuatta görev, yetki ve sorumlulukları belirlenmemiştir. Her ne kadar meslek odaları standart iş sözleşmeleri hazırlayarak meslektaşlarına yardımcı olmaya çalışsa da bu öneriyi kabul etmeyen işverenleri sınırlandıran herhangi bir düzenleme yoktur. İstihdamı zorunlu personele kendi uzmanlık alanına girmeyen konularda görevler yüklenebilir.
  3. İstihdamı zorunlu personel düzenlemesinin yapıldığı “Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik”te 07 Ocak 2014 tarihinde yapılan değişiklik ile istihdamı zorunlu personel görevlendirmesinde daha önce istenen ilgili meslek odasına kayıt şartı kaldırılmış, dolayısıyla da odadan alınan “çalışma izin belgesi” istenmez olmuştur. Meslek odalarının Danıştay’da bu konuda açtıkları davada Danıştay, “yürütmeyi durdurma” kararı vermiştir. Ancak Bakanlık “Yürütmeyi durdurma” kararını Danıştay Daireler Kuruluna taşımış ve dava burada sonuçlanmayı beklemektedir. Danıştay Daireler Kurulu düzenlemeyi 07 Ocak 2014’de yapılan değişik hali ile kabul edecek olursa ilgili meslek mensubu işveren karşısında yalnızlaştırılmış olacaktır. Öte yandan meslek odaları da etkisizleştirilecektir.
  4. “Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik” 17.12.2011 tarihinde yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Ancak insan sağlığı için ciddi riskler oluşturabilecek gıdaları üreten “onaya tabi işletmeler”in onay belgesi alma süresi modernizasyon projesi vermek şartıyla bakanlıkça sürekli olarak uzatılmaktadır. Yönetmelikte bu tür işletmelerin uyum süreci sonu olan 31.12.2012 tarihi yönetmelikte yapılan değişiklikle 31.12.2013’e uzatılmıştır. Sonra 31.12.2014’e, daha sonra 31.12.2015 ve 2016 başında bu defa 31.12.2016 tarihine uzatılmıştır. Bu uzatmalar yönetmelik ilk yayınlandığında yönetmelik şartlarına uyararak onay alan işletmeleri, modernizasyon planı vererek halen onay almayan işletmeler karşısında büyük bir haksız rekabete maruz bırakmaktadır.
  5. 5996 sayılı kanun ve bu kanuna dayanılarak hazırlanan yönetmeliklerde çok sayıda sübjektif ve uygulayıcının insafına bırakılan hüküm vardır (21. madde 1.fıkra: Gıda, bakanlıkça belirlenen şartlara uygun olsa bile, gıdanın güvenilir olmadığına dair yeterli şüphe veya sebebin oluşması durumunda bakanlık söz konusu gıdanın piyasaya arzını kısıtlayabilir veya piyasaya arz edilen gıdayı

toplatılabilir.). Aynı durum aynı maddenin 2. fıkra d bendinde ve 6. fıkrada da vardır. 31. madde 6. fıkra “Bakanlık uygun gördüğü hallerde yapılan kontroller sonucunda sahip olduğu bilgileri kamuoyunun bilgisine sunabilir.” 33. Madde c bendi “Bakanlık laboratuvarında çalışacak personel ile ilgili ilave eğitim şartı arayabilir.” Bu tür sübjektif ifadelerin yanı sıra kanunda bazı sübjektif ölçüler (31 madde 10 fıkra: ... Bakanlık devri iptal eder veya eksikliklerin kısa bir süre içerisinde giderilmesini talep edebilir.) vardır. Bu hükümler uygulamada keyfîlik oluşturabilecek düzenlemelerdir. Bu ifadelerin kanunun diğer hükümlerinde olduğu gibi kesin ve rakamsal değerlerle ifade edilmesi gereklidir.

6. Kanunun 31 madde 6. fıkrasında “Bakanlık uygun gördüğü hallerde yapılan kontroller sonucunda sahip olduğu bilgileri kamuoyunun bilgisine sunabilir.” hükmü bulunmakta ve buradan aldığı yetkiyle Bakanlık denetlemelerde aldığı numunelerde yaptığı analiz sonuçlarını basın-yayın kuruluşlarıyla paylaşmaktadır. Şimdiye kadar hiçbir kritere (zaman aralığı, bölge, ürün çeşidi, kayıtlı veya onaylı işletme vb.) bağlı olmaksızın yapılan paylaşımlar nedeniyle hatayı yapan işletmeden çok o alandaki diğer bütün üreticiler olumsuz etkilenmekte, tüketicinin zaten yetersiz olan gıda tüketim bilinci bakanlık marifetiyle yanlış yönlendirilmektedir. Oysa suçun şahsiliği temel hukuk kurallarındandır ve birisinin suçu nedeniyle başkalarına dolaylı da olsa ceza verilmemelidir.

SONUÇ

Ülkemizin gıda hammaddelerinin en iyi şekilde değerlendirilmesi, halkın sağlıklı gıdalarla beslenmesinin sağlanması ve gıda alanında çalışanların emeklerinin karşılığını alabilmesini sağlayacak yasal düzenlemenin halen yapılamadığı kanaatindeyiz. 1995 yılında Kanun Hükmünde Kararname olarak yayınlanan ve 2004 yılında “Gıdaların Üretimi Tüketimi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” adıyla kanun haline getirilen düzenleme 11.12.2010 tarihinde yürürlüğe giren “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu”ndan daha kapsamlı bir düzenlemedir. Çünkü bu son kanun güncel tanımlama ile bir torba kanundur ve kanun içeriği büyük oranda veteriner hekimliği uygulamaları ve zootekni konularıyla alakalıdır. Oysa her alanda olduğu gibi gıda alanında da gelişen teknoloji, çeşitlenen ürün ve değişen tüketici taleplerine cevap verecek bir kanun 2004 yılında yapıldan daha geniş kapsamlı olmalıydı. Burada kanunun bir genel direktif olduğu onun uygulanmasının yönetmeliklerle olacağı fikri ileri sürülebilir. Yönetmeliklerde bu şekilde bir detay ortaya konulabilmesi ancak dayanak oluşturacak kanun maddeleriyle mümkün olabilir. 5996 sayılı kanun gıda ile ilgili hususlarda bu ayrıntıları ortaya koyacak yeterli içeriğe sahip değildir.

Ülkemizde kaliteli gıda hammaddelerinin en ekonomik şekilde değerlendirildiği, tüketicilerin sağlıklı gıdalarla beslendiği ve gıda alanında çalışanların emeğinin karşılığını hakkıyla alabildiği; görev, yetki ve

sorumlulukların alınan eğitime paralel olarak belirlendiği müstakil bir "Gıda Kanunu"na her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. Böyle bir kanun, sürekli Ar-Ge faaliyetleriyle "Tarladan-Çatala" güvenli gıda üretimini gerçekleştirerek ülkemiz gıda ihtiyacının da ötesinde çevremizdeki devletlerin gıda ihtiyacını karşılayabilecek dev bir gıda endüstrisinin teminatı olmalıdır. 21. yüzyılda gıda üretim sorumluluğu konusunda uzman meslekleri bırakılmalı, işletmeciler ise tesislerin genel yönetimini üstlenmelidir. Bakanlık da yeterli denetim ve analiz elemanıya hatalı üretimi anında tespit ederek herkesi değil sadece yapanı gereken ceza ile cezalandırmalıdır. Ancak bu sayede gıda endüstrimiz gelecekte ülkemizi ve komşularımızı besleyebilecek; üretene, tüketene ve çalışanlarının sağlıklı ve gelecekte umutlu olduğu lokomotif bir sektör haline alacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] Karacabey, A., Artık, N., Korkut, H., Açıkgöz, M., Soydal, F., 1998. Türk gıda mevzuatındaki değişim ve yeni yaklaşımlar.gıdagündemi.com 24.03.1998. (Erişim Tarihi: 04.02.2016).
- [2] Yıldırım, Y., 1992. Et Endüstrisi. 3. Baskı, s. 7-8. Yıldırım Basımevi, Ankara.
- [3] İnal, T., 1995. Kesim Hayvanı ve Et Muayenesi s.8-11 Saray Kitabevleri, İzmir.
- [4] Gökçe, R., 1998. Mezbaaha tarihçemize genel bir bakış. Bornova Veteriner Kontrol ve Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Dergisi, 23 (37); 129-134, İzmir.
- [5] Gökalp, H.Y., Kaya, M., Zorba, Ö., 2004. Et Ürünleri İşleme Mühendisliği. Atatürk Üniv. Ziraat Fakültesi yayınları No 320, s. 1-3, Erzurum.
- [6] Kuter, M., 2011. İnsan ve Ekmek, s. 100-103. BESAŞ, Bursa Ekmek ve Besin San. Tic. AŞ Yayını, ISBN: 978-975-6664-04-9 Bursa.
- [7] Ünver, A.S., 1952. Fatih Devri Yemekleri. İÜ Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınları, No 42, 108 s. İstanbul.
- [8] Anonim, 1998. Kanunname-i İhtisab-ı Bursa (Bursa Belediye Kanunu), 31 s. Türk Standartlar Enstitüsü, Ankara.
- [9] Akkerman, C., Bekman, M., 1942. Türkiye'nin Et Meselesi. Ziraat Vekaleti Neşriyatı, Genel sayı 533, Veteriner Serisi 13, s.125-148. Ankara.
- [10] Dinçer, F., 1980. Türkiye'de askeri veteriner hekimlik tarihi üzerinde araştırmalar III. Bölüm. Ankara Üniv. Veteriner Fakültesi Derg. 27(1-2): 294-321.
- [11] Anonim, 1930. 1580 sayılı Belediye Kanunu. 14.04.1930 tarih ve 1471 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [12] Anonim, 1930. 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu. 24.04.1930 tarih ve 1489 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [13] Anonim, 1952. Gıda maddelerinin ve umumi sağlığı ilgilendiren eşya ve levazımın hususi vasıflarını gösteren tüzük. 18.10.1952 tarih ve 8236 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [14] Anonim, 1995 4113 sayılı Patent, Faydalı Model, Coğrafi İşaretler, Endüstriyel Tasarımlar, Yaş Sebze ve Meyve Ticareti, Toptancı Halleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Turistik Otelciler ve Turizm İşletmecileri Birliğinin Kuruluşu, Tarım ve Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri ile Gıda konularının düzenlenmesine ve Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Mer'iyet ve Tatbik Şekli hakkında kanun ile Sermaye Piyasası Kanunu ve Gümrük Kanununun bazı hükümlerinde değişiklik yapılmasına dair yetki kanunu. 24.06.1995 tarih ve 22323 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [15] Anonim, 1995. Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararname. 28.06.1995 tarih ve 22327 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [16] Anonim, 1995. 12.9.1960 tarihli ve 80 sayılı, 29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı ve 10.6.1930 tarihli ve 1705 sayılı Kanunlar ile 24.6.1995 tarihli ve 551, 552, 554, 555, 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameler ile 28.6.1995 tarihli ve 560 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 27.06.1995 tarih ve 22326 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [17] Anonim, 2004. Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. 05.06.2004 tarih ve 25483 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [18] Anonim, 2010. Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu13.06.2010 tarih ve 27610 sayılı Resmi Gazete, Ankara.
- [19] Gökçe, R., 2010. 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu: Uygulanmak için mi, oyalanmak için mi? *Akademik Gıda* 8 (4): 47-49.